

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НАПИСАННЯ
ТВОРУ-ОПISУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ**

Виконав: здобувач 2-го курсу, групи СО (МЛ) -2 м
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))
ОП «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»

Молнар Г.Д.

Форма навчання: денна

Науковий керівник: к. пед. наук, доц. Гарапко В.І.

Рецензент: к. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов Ужгородського
національного університету

Смужаниця Д.І.

Висновок кафедри про магістерську роботу

Магістерська робота розглянута. Здобувач Молнар Г.Д.

допущений до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2022 року

Мукачево – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НАПИСАННЯ ТВОРУ-ОПISУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	7
1.1. Сутність та види твору-опису, як методу творчого писемного висловлювання.....	7
1.2. Психолінгвістичні засади навчання учнів старшої школи творчого писемного мовлення.....	12
1.3. Методичні аспекти використання твору-опису англійською мовою, як ефективного засобу навчання творчого писемного мовлення учнів старшої школи.....	26
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НАПИСАННЯ ТВОРУ- ОПISУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	39
2.1. Комплекс вправ для навчання учнів старшої школи написання твору- опису англійською мовою	39
2.2. Організація та хід методичного експерименту.....	51
2.3. Аналіз результатів експерименту та їх інтерпретація.....	59
Висновки до розділу 2.....	68
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

ВСТУП

Сучасний етап стрімкого реформування та розвитку освіти сучасного суспільства з орієнтацією на європейську інтеграцію, актуалізує потребу в підготовці учнівської молоді, здатної до міжособистісного спілкування та взаємодії, насамперед у здійсненні міжкультурної комунікації, зокрема писемної.

В основних нормативно-правових документах, які регламентують діяльність ЗЗСО, зокрема, Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2010 р.), Типовій освітній програмі закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) (2018 р.), Навчальній програмі 10-11 класи (2017 р.) та Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003 р.) писемне мовлення визнається основним видом мовленнєвої діяльності поряд з аудіюванням, говорінням і читанням. Відповідно до програмних вимог випускники старшої загальноосвітньої школи повинні володіти іншомовною комунікативною компетенцією в усній і писемній формах, у визначених програмами тематичних межах.

Писемне мовлення довгий час не було метою навчання іноземної мови, і було причиною того, що мало уваги приділялося цьому питанню в методичній літературі. Зараз часто можна спостерігати недостатній рівень розвитку писемного мовлення учнів старшої школи, більшість методик, які застосовуються в процесі навчання іноземної мови у закладах середньої освіти, не зорієнтовані на розвиток, зокрема, творчого писемного мовлення учнів старшої школи, як завершальної ланки у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням [15, с. 86].

Проте, на наше глибоке переконання, навички творчого писемного мовлення сприяють формуванню самостійного логічного і творчого мислення учнів, пам'яті, уяви та здатності креативно реалізовувати отримані знання іноземної мови на практиці.

Упродовж ХХ століття науковці активно досліджували проблему формування іншомовної писемної компетентності учнів старшої школи. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що ця проблема багатоаспектна і є предметом дослідження багатьох наук.

Дослідженню психолого-лінгвістичних і дидактичних передумов навчання іншомовного писемного мовлення на старшому ступені середньої загальноосвітньої школи; труднощів, пов'язаних з навчанням писемного мовлення іншою мовою; аналізу вправ, характерних для писемної комунікації старшокласників присвячували свої наукові доробки багато вчених (В. В. Бебих, І. В. Беженар, Г. Е. Борецька, Е. В. Васильєва, Т. В. Глазунова, Н. В. Горобченко, Н. В. Зінукова, Я. М. Колкер, Т. М. Корж, Н. М. Костєва, Г. Ф. Кривчикова, С. В. Литвин, Л. К. Мазунова, Р. О. О. Москалець, О. В. Пінська, В. П. Свириднюк, О. М. Середа, О. С. Синєкоп, С. Д. Сторожук, V. K. Bhatia, A. Brookes і P. Grundy, D. Byrne, H. Cory, P. Emmerson, V. Evans, F. Grellet, L. Hamp Lyons і B. Hearsley, T. Hedge, E. Hinkel, R. R. Jordan, E. J. Murray і H. Hay Roe, A. Oshima і A. Hogue, P. W. Peterson, A. Pincas, A. Raimes, J. M. Reid, G. L. Rico, J. M. Swales, C. Tribble, J. Williams, R. White і V. Arndt, V. Zamel та ін.)

Не зважаючи на вагомі здобутки у дослідженні проблеми формування англійської писемної компетентності учнів в умовах ЗЗСО, велика кількість актуальних аспектів, залишаються невисвітленими та вимагають подальшого розвитку.

На наше переконання, перспективним і дієвим є використання на уроках англійської мови твору-опису англійською мовою, як ефективного засобу навчання творчого писемного мовлення учнів старшої школи.

Актуальність проблеми навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою, її недостатня теоретична та практична розробленість стала основою визначення теми дослідження.

Об'єкт дослідження – процес навчання творчого писемного мовлення учнів старшої школи.

Предмет дослідження – твір-опис англійською мовою, як ефективний

засіб навчання творчого писемного мовлення учнів старшої школи.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що ефективність навчання творчого писемного мовлення учнів старшої школи може підвищитись шляхом використання твору-опис англійською мовою.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці використання комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

Відповідно до мети нашого дослідження, ми передбачили вирішення наступних завдань:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної, методичної літератури визначити сутність та види твору-опису, як методу творчого писемного висловлювання; проаналізувати психолінгвістичні засади навчання учнів старшої школи творчого писемного мовлення.

2. Обґрунтувати методичні аспекти використання твору-опису англійською мовою, як ефективного засобу навчання творчого писемного мовлення учнів старшої школи.

3. Розробити комплекс вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

4. Експериментально перевірити ефективність та результативність використання розробленого комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

Для рішення поставлених завдань були використані такі підходи й методи дослідження:

– наукова дедукція, системний аналіз й всебічне вивчення вітчизняної та зарубіжної літератури психолого-педагогічної, лінгвістичної та методичної літератури для обґрунтування теоретичних засад і положень з проблеми дослідження;

– наукове спостереження, бесіди, опитування, діагностування з метою з'ясування рівнів сформованості досліджуваного феномену;

– методичний експеримент для перевірки ефективності використання

комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою;

– експериментальне навчання та математично-статистична обробка отриманих результатів для перевірки достовірності отриманих результатів дослідження та доцільності використання комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні доцільності використання комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

Практичне значення результатів дослідження полягає в комплексі вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою, які можуть бути використані у якості методичного забезпечення для уроків англійської мови; під час написання кваліфікаційних, курсових робіт, а також методичних рекомендацій для навчання творчого писемного мовлення учнів старшої школи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на II Міжнародній науково-практичній конференції (12-13 травня 2022 р., м. Мукачево, МДУ); на засіданнях кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Мукачівського державного університету, де виконувалася робота.

Структура та обсяг курсової роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (65 найменувань, з них 13 – іноземними мовами). Повний обсяг роботи 79 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 70 сторінках.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській роботі теоретично обґрунтовано та експериментально доведено ефективність використання комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою. Аналіз результатів методичного експерименту дав підстави на узагальнення таких висновків:

1. У науковій літературі досить широко та неоднозначно описується сутність поняття «твір-опис». У лінгвістичних працях пояснення цього поняття є більш універсальним, так як визначається як процес комунікативно вмотивований, логічний, послідовний і складний, під час якого досить широко і доцільно в письмовому аспекті формуються думки в писемній формі. Твір-опис є контекстуальним, де передача інформації відбувається в двох і більше аспектах, у кожного учасника комунікації періоди мовленнєвої активності змінюються періодами поглинання й опрацювання інформації.

Виявлено, що навчання написання твору-опису передбачає сформованість мовленнєвих, інтелектуальних, творчих, навчальних, організаційних та компенсаційних знань; характеризується комунікативними, психологічними та мовними особливостями.

Розглянуто психолінгвістичні засади навчання учнів старшої школи творчого писемного мовлення. Визначено дидактико-методичні аспекти формування писемних навичок на уроках англійської мови та виділено певні складнощі, для подолання яких треба враховувати певні фактори: індивідуально-вікові особливості учнів, наявність або ж відсутність у них мотивів вивчення мови в цілому та комунікування ІМ зокрема, розвиток уваги й інтересу, рівень сформованості в учнів навичок використовувати маневри в спілкуванні; лінгвістичні та дискурсивні характеристики іншомовних текстів, умови, у яких проходить освітній процес; зміст і тематика висловлювання, його мовленнєве оформлення.

Виокремлено ряд труднощів, які є на заваді у формуванні письмових навичок учнів. Проблема в навчанні написання твору-опису постає в тому,

що саме велика кількість складної розумової діяльності з ударом на слухову пам'ять, прогнозування та увагу утворює та характеризує даний тип мовлення. Письмо є важким у практикуванні, бо воно вимагає завершеності думки, чіткого дотримання всіх лексичних та граматичних правил, формулювання думки має бути логічним, цілісним та послідовним.

2. Визначено шляхи вдосконалення процесу навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою; дидактико-методичні аспекти доцільності використання комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою, які зумовлені тим, що допомагають засвоювати і відтворювати вже «готові» мовленнєві одиниці, сталі фрази, лексичний матеріал із запропонованих тем, слів-заповнювачів пауз.

3. Спираючись на методи емпіричних досліджень, власний досвід педагогічної діяльності, аналіз методичних аспектів структури організації формування письмових навичок, обґрунтовано переваги використання комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

4. Для аналізу доцільності та ефективності використання розробленого комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою організовано методичний експеримент, який проходив у рамках трьох етапів: діагностично-констатувального, формувального та аналітичного; висвітлено процес його підготовки, організації та перебігу; проаналізовано та підбито підсумки щодо здійсненого експериментального навчання; описано аспекти майбутньої роботи.

Для проведення експерименту здійснено розподіл учасників експерименту на контрольну та експериментальну групи. На відміну від КГ, учні ЕГ навчалися за звичайною освітньою програмою, проте на них здійснювався формуючий вплив шляхом використання на уроках англійської мови комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

У ході формувального експерименту було перевірено ефективність використання комплексу вправ на для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою. Для отримання аналізу результатів формувального етапу експериментального дослідження проведено порівняння цифрових показників рівня сформованості навичок написання учнями старшої школи твору-опису англійською мовою на етапі вхідного та вихідного (підсумкового) контролю. Щоб уникнути суб'єктивності під час оцінювання отриманих результатів експериментального дослідження ми застосували методи математичної статистики – середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком.

Результати обчислень засвідчують, що після проведення експериментального навчання учні експериментальної групи продемонстрували підвищення рівня коефіцієнта навченості з 0,63 до 0,71 (в 1,1 разів) з приростом в 0,08.

Порівняльний аналіз в контрольній групі дав змогу побачити незначне підвищення показників рівня сформованості писемних навичок учнів за деякими критеріями та незначне підвищення рівня коефіцієнта навченості з 0,62 до 0,64 (+ 0,02).

Результати, одержані в процесі експериментальної перевірки підтвердили гіпотезу про доречність та ефективність використання розробленого комплексу вправ для навчання учнів старшої школи написання твору-опису англійською мовою.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>